

2005 Dil Anlatım Dersi Kapsamı İle Genel ve Özel Hedeflerinin Değerlendirilmesi ve Öğretmen Tutumları

Aziz KILINÇ
Canakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Filiz TURAN
Canakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Giriş

Dil, kültürün hem taşıyıcısı hem de temel unsurudur. Bir topluma ait olan sözlü ve yazılı kültür değerleri dille aktarıldığı için, dil sosyal yapının ve kültürün aynı zamanda yansıtıcısı durumundadır.

Kültür, toplumdan topluma ayırt edici bir nitelik taşıdığı halde aynı toplum içinde, fertleri birbiri ile kaynaştıran ve uyumlu kılan bir özelliğe sahiptir. Kültür, bir toplumun sosyal yapısına yön veren ve o topluma kişilik kazandıran değerler bütünüdür.

Kültür, genel olarak kendisini oluşturan öğelerin nitelikleri bakımından maddî kültür ve manevî kültür olarak iki grupta ele alınmaktadır. İnsanların günlük hayatı içerisinde kullandığı ev bark şekilleri, kullandıkları çeşitli âlet ve eşyalar, giyim kuşam tarzları, yemek ve beslenme şekilleri gibi toplumların maddî yaşama düzeni ile ilgili olanlara maddî kültür; dil, tarih, gelenek ve görenek, hukuk, ahlâk gibi yaşayışın manevî yönü ile ilgili olanlara da manevî kültür içerisinde yer alır.

Genel dilbilimcilerin de belirttiği gibi milletlerin sosyal yapılarından gelen manevî özellikleri, aydın karakterleri, millî şahsiyetleri ve kültür değerleri dilde kendini gösterdiği için, dil ile kültür arasında bu bakımdan sıkı bir ilişki vardır. Bu da demektir ki dil, bir milletin manevî gücünün eseridir. W.Humboldt'un deyişi ile, "Bir milletin dili ruhtur, ruhu da dildir." Gerçekten de her dilin günlük konuşmalarından başlayarak edebî eserlerine kadar uzanan çeşitli metinlerine şöyle bir göz atılınca bile, bu manevî görmek mümkündür.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın temel amacı ortaöğretim kurumlarında 2005–2006 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlanan Dil ve Anlatım Dersi Programının kapsamı ile hedeflerinin değerlendirilmesi ve Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretmenlerinin 2005 Dil ve Anlatım Dersi Programa ilişkin görüşlerini ortaya koymak ve bulgulara dayanılarak öneriler geliştirmektir.

Eğitim süreci belli bir programa göre yürütülür. Programsız bir eğitim ve öğretim olamaz. Hızla gelişen ve değişen bir dünyada yaşıyoruz. 2005 Dil Anlatım Dersi Programı da eğitim sürecinde değişimin son halkasını oluşturmaktadır. Bu yönüyle bu araştırma yeni ve ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu özellikleri ile alana katkısının olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma ile 2005 Dil ve Anlatım Dersi Programının genel ve özel hedeflerinin ve kapsamının değerlendirilmesi yapılacak Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin 2005 Dil ve Anlatım Dersi Programına karşı görüşleri ortaya konulacaktır.

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma evreni, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması alt başlıklarından oluşmaktadır:

Bu araştırma Dil Anlatım Dersi Programının kapsamı ile genel ve özel hedeflerin değerlendirilmesine ilişkin ders öğretmenlerinin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu yüzden betimsel nitelikte olan bu araştırmada amaca en uygun model olan tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma bulguları literatür taraması ve anketin uygulanması sonucu elde edilen verilere dayanılarak oluşturulmuştur.

Çalışmanın Evreni

Araştırmanın evrenini Çanakkale merkez ile Biga, Bayramiç, Lapseki, Gelibolu ve Gökçeada ilçelerinde resmi liselerin 2006-2007 Öğretim yılında Dil Anlatım Dersi Öğretim Programını uygulayan öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmamızda 80 öğretmene ulaşılmıştır.

Örneklem grubunun oluşturulmasında Çanakkale ilinin coğrafya, nüfus ve ulaşılabilirlik özellikleri dikkate alınmış ve bu özelliklere göre ilçelere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırma evrenini oluşturan okul ve öğretmen sayıları şekil 1’de verilmiştir.

EVREN

Çanakkale merkez ile Biga, Bayramiç, Lapseki, Gelibolu ve Gökçeada ilçelerinde resmi Ortaöğretim Kurumlarında 2006-2007 Öğretim yılında Dil Anlatım Dersi Öğretim Programını uygulayan öğretmenler

OKULLAR VE ÖĞRETMEN SAYILARI

Okullar	MERKEZ	BİGA	BAYRAMIÇ	LAPSEKİ	GELİBOLU	GÖKÇEADA
Toplam 38	15 okul	8 okul	4 okul	2 okul	7 okul	2 okul
Öğretmen Sayıları	36 kişi	17 kişi	6 kişi	3 kişi	12 kişi	5 kişi
Toplam 80						

Şekil 1.

Verilerin Toplanması:

Araştırmada veri toplama aracı olarak, çalışma evreninde yer alan liselerdeki Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerine uygulanan anketten yararlanılmıştır.

Anketin geliştirilmesinde öncelikle öğretimin değerlendirilmesi ile ilgili kaynaklar taranmıştır. Bunlardan yararlanılarak ankete girilebilecek maddeler taslak olarak yazılmıştır. Ayrıca sunuş yazısı, yönergeler ile kişisel bilgiler bölümleri oluşturulmuştur. Böylece ilk taslak anket danışman öğretim üyesinin görüş ve önerileri doğrultusunda düzeltilerek hazır duruma getirilmiştir.

Araştırma için geliştirilmiş ve uygulanmaya hazır duruma getirilmiş anket yeterli sayıda çoğaltıldıktan sonra, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğünden anketin liselerde uygulanması için gerekli izin alınmıştır

Araştırma amacına yönelik olarak hazırlanan ve uygulamaya hazır hale getirilen anket belirlenen okullarda 2006-2007 öğretim yılı 2. döneminde uygulanmıştır. Uygulamada katılım gönüllülük esasına dayandığından cevaplamak isteyenlere dağıtılmamıştır. Ayrıca Türk Dili Ve Edebiyatı öğretmeni olduğu halde Dil Anlatı Dersi Öğretim Programının uygulamayan öğretmenlere de dağıtılmamıştır. Sonuç olarak ulaşılan 100 öğretmenden 80 tanesine anket uygulanmıştır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler (cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim düzeyi) yer almaktadır.

İkinci bölümde Dil Anlatım Dersi Programının kapsamı ile genel ve özel hedeflerinin değerlendirilmesi ile ilgili 20 soru yer almaktadır.

Anketi oluşturan 20 ifadeden ilk 8 tanesi Dil Anlatım Dersi Programının hedeflerinin değerlendirilmesi ile ilgilidir.9- 17 arasındaki ifadeler ise Dil Anlatım Dersi Programının kapsamının değerlendirilmesi ile ilgilidir. 18. 19. ve 20. sorular ölçme değerlendirmeye yöneliktir.

Araştırma alt amaçlar doğrultusunda hazırlanan anket sonucu SPSS programından yararlanılarak anketin güvenilirlik katsayısı 0,879 olarak bulunmuştur.

Anketteki maddelere ilişkin görüşlerini belirtmeleri için(1) Hiç Katılmıyorum, (2) Kısmen Katılıyorum, (3) Büyük oranda Katılıyorum, (4) Katılıyorum şeklinde derecelendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Anket yolu ile toplanan verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır.Araştırma verilerinin analizi araştırma amacına uygun olarak aşağıda verilen sıralama ile yapılmıştır.

Anketin birinci bölümünde katılımcıların kişisel özelliklerine ilişkin bilgilerin frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları belirlenmiştir. Anketin ikinci bölümünde Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının hedeflerinin ve kapsamının değerlendirilmesine ilişkin öğretmenlerin değerlendirmelerini içeren verilerin analizinde, her bir

maddeye ait frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama (X) ve standart sapma (S) değerleri hesaplanarak tablolar halinde verilmiş ve bu tablolara dair yorumlar yapılmıştır.

Öğretmenlerin Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının hedeflerinin ve kapsamının değerlendirilmesine ilişkin görüşlerinin cinsiyete, eğitim düzeyine ve kıdeme göre farklılıkları ise tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) tekniği kullanılarak hesaplanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucu anlamlı çıkan görüşlere yönelik farkın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi uygulanmıştır.

Ölçmenin Gerekçesi	Katılım Düzeyi				$\bar{X}$	Ss
	(4)	(3)	(2)	(1)		
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)		
9. Programın kapsamı programın hedefleri ile tutarlıdır.	28(35,0)	19(23.8)	30(37.5)	3(3.8)	2,9000	,9359
10. Programda yer alan bilgiler konu alanındaki temel bilgileri içerecek özellik ve öneme sahiptir	16(20,0)	25(31.3)	30(37.5)	9(11.3)	2,6000	,9359
11. Programda yer alan bilgiler görece olarak kalıcılığa sahip ve dayanıklıdır.	15(18.8)	29(36.3)	26(32.5)	10(12.5)	2,6125	,9345
12. Programda yer alan bilgiler çağdaş, bilimsel bilgileri yansıtacak kapsam ve geçerliktir.	20(25.0)	38(47.5)	18(22.5)	4(5.0)	2,9250	,8233
13. Programın kapsamı öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.	7(8.8)	17(21.3)	43(53.8)	13(16.3)	2,2250	,8264
14. Programın içeriğini oluşturan konular günlük yaşamla ilişkilendirilebilmektedir.	15(18.8)	26(32.5)	36(45.0)	3(3.8)	2,6625	,8259
15. Kapsamda yer alan bilgiler yakından uzağa, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene giden bir yolla ele alınmıştır.	17(21.3)	29(36.3)	23(28.8)	11(13.8)	2,6500	,9691
16. Programın içeriğini oluşturan konular sınıflara göre dengeli olarak dağıtılmıştır.	11(13.8)	17(21.3)	27(33.8)	25(31.3)	2,1750	1,0284
17. Programın kapsamında yer alan konular geçmişte öğretilenleri desteklemektedir.	24(30,0)	28(35,0)	22(27,5)	6(7,5)	2,8750	,9329

Tablo 1. Öğretmenlerin Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının Kapsamına İlişkin Görüşleri

* (4) Katılıyorum (3) Büyük Oranda Katılıyorum (2) Kısmen Katılıyorum (1) Hiç Katılmıyorum

Türk Dili Ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının kapsamına ilişkin görüşleri incelendiğinde, “Programın kapsamı programın hedefleri ile tutarlıdır.” maddesine % 58,8 oranında, “Programda yer alan bilgiler konu alanındaki temel bilgileri içerecek özellik ve öneme sahiptir” maddesine %51,3 oranında katıldıkları görülmektedir. “Programda yer alan bilgiler görece olarak kalıcılığa sahip ve dayanıklıdır.” maddesine %55,1 oranında, “Programda yer alan bilgiler çağdaş, bilimsel bilgileri yansıtacak kapsam ve geçerliktir.” maddesine %72,5 oranında katıldıkları görülmektedir. “Programın içeriğini oluşturan konular günlük yaşamla ilişkilendirilebilmektedir.” maddesine %51,3’ oranında katıldıkları görülmektedir.

“Kapsamda yer alan bilgiler yakından uzağa, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene giden bir yolla ele alınmıştır.” maddesine %57,6’ oranında katıldıkları görülmektedir. “Programın kapsamında yer alan konular geçmişte öğretilenleri desteklemektedir.” maddesine % 65 oranında katıldıkları görülmektedir. Ancak; “Programın kapsamı öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.” maddesine %53,8’inin kısmen katıldığı,yine “Programın içeriğini oluşturan konular günlük yaşamla ilişkilendirilebilmektedir.”maddesine % 45’inin kısmen katıldıkları görülmektedir. “Programın içeriğini oluşturan konular sınıflara göre dengeli olarak dağıtılmıştır.”maddesine% 33,8’inin kısmen katıldıkları ve % 31.3’ünün katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu maddede “Hiç Katılmıyorum” seçeneğinin diğer maddelere göre en yüksek oranda tercih edildiği görülmektedir.

Ölçmenin Gereçesi	Katılım Düzeyi					$\bar{X}$	Ss
		(4)	(3)	(2)	(1)		
Ölçmenin (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)			
18. Program öğrencilerde yaratıcı ve eleştirci düşünme yeteneğini geliştirici niteliktedir.	22(27,5)	24(30,0)	26(32,5)	8(10,0)	2,7500	,9744	
19. Program, öğrencide Dil Anlatım Dersine karşı olumlu bir tutum geliştirecek niteliktedir.	11(13,8)	29(36,3)	28(35,0)	12(15,0)	2,4875	,9139	
20. Program, öğrencide duyma düşünme, algılama, sentez yapma ve duygu ve düşüncelerini ifade etme becerisini geliştirebilecek niteliktedir.	19(23,8)	22(27,5)	31(38,8)	8(10,0)	2,6500	,9560	

Tablo 2. Öğretmenlerin Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesine İlişkin Görüşleri

* (4) Katılıyorum (3) Büyük Oranda Katılıyorum (2) Kısmen Katılıyorum (1) Hiç Katılmıyorum

Ankette Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının değerlendirilmesine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla sorulmuş olan sorulara verilen cevapları incelediğimizde , “Program öğrencilerde yaratıcı ve eleştirci düşünme yeteneğini geliştirici niteliktedir.” maddesine % 57,5’inin katıldığı bunun yanında % 32,5’inin kısmen katıldığı görülmektedir. “Program, öğrencide Dil Anlatım Dersine karşı olumlu bir tutum geliştirecek niteliktedir.” maddesine %50,1’inin katıldığı bunun yanında % 35’inin kısmen katıldığı görülmektedir. “Program, öğrencide duyma düşünme, algılama, sentez yapma ve duygu ve düşüncelerini ifade etme becerisini geliştirebilecek niteliktedir.” maddesine %51,3’ünün katıldığı ve % 38.8’inin kısmen katıldığı görülmektedir.

Bu üç maddeye yüksek oranda katılımın olmadığı genelde maddelere %50 civarının üstünde katılım sağlandığı görülmektedir.

Sonuçlar

Öğretmenlerin 2005 Dil Anlatım Dersi Programının hedeflerinin ve kapsamının değerlendirilmesine ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılan araştırmanın sonuçları şöyledir:

1. Araştırmaya katılan Türk Dili Ve Edebiyatı öğretmenlerinin % 50'si bayan , % 50'si erkektir.Bayan (40) , ve erkek (40) toplam 80 kişidir.

Öğretmenler Meslekî kıdemleri açısından incelendiğinde % 12,5' i 0-5 yıl , % 27,5'i 6-10 yıl , % 23,8'i 11-15 yıl , 12,5'i 16-20 yıl , % 23,8'inin 20 yıl üstü oldukları tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin eğitim düzeyleri ise şu şekildedir: Lisans mezunu % 87,5 , Yüksek lisans mezunu % 12,5' tir.

2. Öğretmenlerin, Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının Hedeflerine ilişkin verileri analiz edildiğinde;

Öğretmenlerin "Programın hedefleri toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygundur."maddesine % 37,6 oranında katıldıkları, % 47,5 oranında kısmen katıldıkları ve % 12,5 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin bu madde için olumlu görüşte oldukları tespit edilmiştir.

"Programın hedefleri öğrenci ihtiyaçlarına uygundur." maddesine % 40 oranında katıldıkları, % 47,5 oranında kısmen katıldıkları ve % 12,5 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu maddenin tamamlayıcısı niteliğindeki "Programdaki hedefler öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygundur."maddesine % 25,1 oranında katıldıkları, % 46,3 oranında kısmen katıldıkları ve % 28,8 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir.Bu maddeler için öğretmenlerin katılım oranlarının "kısmen katılıyorum" seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir. Hedeflerle ilgili 8 madde içinde "Hiç Katılmıyorum" seçeneğinin en yüksek oranının % 28,8 ile "Programdaki hedefler öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygundur." maddesine olduğu tespit edilmiştir.

"Hedefler konu alanının özelliklerine uygun mu?" amacına yönelik hazırlanmış olan "Program kendi özelliklerine uygun genel amaçlar içerir" maddesine % 76,3 ile en yüksek katılımın olduğu tespit edilmiştir. Yine bu maddeye öğretmenlerin % 23,8 inin kısmen katıldığı tespit edilmiştir. Bu maddeye katılmayan öğretmenin olmadığı da tespit edilmiştir.

"Hedefler konu alanının özelliklerine uygun mu?" amacına yönelik hazırlanmış olan ikinci anket maddesi " Programın hedefleri kazandırılacak davranışları içermektedir."e öğretmenlerin % 62,5 oranında katıldıkları, % 32,5 oranında kısmen katıldıkları ve % 5 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre hedeflerin konu alanına uygunluğu konusunda öğretmenlerin olumlu görüşte oldukları tespit edilmiştir.

"Hedefler birbiriyle tutarlı mı ?" alt amacına yönelik olarak hazırlanmış olan "Programın hedefleri, kendi aralarında kazandırılmak istenen özelliklerin birbirleriyle çelişmeyeceği bir tutarlıktadır." maddesine öğretmenlerin % 70 oranında katıldıkları, % 28,8 oranında kısmen katıldıkları ve % 1,3 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu sonuca göre öğretmenlerin "hedeflerin birbiriyle tutarlı olduğu" konusunda olumlu görüşe sahip oldukları ortaya çıkmaktadır.

"Hedef ifadeleri yeterince açık mı?" alt amacına yönelik olarak oluşturulmuş "Programda öğrencilere kazandırılacak davranışlar açıkça ifade edilmiştir." maddesine öğretmenlerin % 56,3 oranında katıldıkları, % 33,8 oranında kısmen katıldıkları ve % 10 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre hedef ifadelerinin yeterince açık olduğu konusunda öğretmenlerin olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir.

"Programdaki hedefler gerçekleştirilecek niteliktedir." maddesine öğretmenlerin % 58,8 oranında katıldıkları, % 30 oranında kısmen katıldıkları ve % 11,3 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin hedeflerin gerçekleştirilecek nitelikte olduğu konusunda olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Öğretmenlerin, Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının Hedeflerine İlişkin 8 maddenin 5 tanesine büyük oranda katıldıkları 3 tanesine büyük oranda katılmayıp kısmen katıldıkları tespit edilmiştir.

3. Türk Dili Ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının kapsamına ilişkin görüşleri incelendiğinde,

"Programın kapsamı programın hedefleri ile tutarlıdır" maddesine öğretmenlerin % 58,8 oranında katıldıkları, % 37,5 oranında kısmen katıldıkları ve % 3,8 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin programın hedeflerinin kapsamı ile tutarlılığı konusunda olumlu görüşe sahip oldukları belirlenmiştir.

2005 Dil Anlatım Dersi Programı kapsamında yer alan bilgiler önemli, dayanıklı ve geçerli mi ? alt amacına uygun olarak oluşturulmuş 3 anket maddesini tek tek ele alırsak;

"Programda yer alan bilgiler konu alanındaki temel bilgileri içerecek özellik ve öneme sahiptir."maddesine öğretmenlerin % 51,3 oranında katıldıkları, % 37,5 oranında kısmen katıldıkları ve % 11,3 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir.

"Programda yer alan bilgiler görel olarak kalıcılığa sahip ve dayanıklıdır." maddesine öğretmenlerin % 55,1 oranında katıldıkları, % 32,5 oranında kısmen katıldıkları ve % 12,5 oranında katılmadıkları belirlenmiştir.

“Programda yer alan bilgiler çağdaş, bilimsel bilgileri yansıtacak kapsam ve geçerlidir.” maddesine %72,5 ile en yüksek katılımın sağlandığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bu maddeye % 22,5 oranında kısmen katıldıkları ve % 5 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir.

Bu üç maddeye bakarak 2005 Dil Anlatım Dersi Öğretim Programında yer alan bilgilerin önemli, dayanıklı ve geçerli olduğu konusunda öğretmenlerin olumlu görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

2005 Dil Anlatım Dersi Programı kapsamında yer alan bilgilerin sunulduğu öğrenme ilkelerine uygun mu? alt amacına yönelik olarak hazırlanmış olan 3 anket maddesi tek tek ele alalım :

“Kapsamda yer alan bilgiler yakından uzağa, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene giden bir yolla ele alınmıştır.” maddesine öğretmenlerin % 57,6 oranında katıldıkları, % 28,8 oranında kısmen katıldıkları, % 13,8 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu madde için öğretmenlerin olumlu görüş belirttikleri ortaya çıkmaktadır.

“Programın içeriğini oluşturan konular sınıflara göre dengeli olarak dağıtılmıştır.” maddesine öğretmenlerin % 35,1 oranında katıldıkları, % 33,8 oranında kısmen katıldıkları ve % 31,3 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre kapsamla ilgili bu madde üzerinde düşünülmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

“Programın kapsamında yer alan konular geçmişte öğretilenleri desteklemektedir.” maddesine öğretmenlerin % 65 oranında katıldıkları, % 27,5 oranında kısmen katıldıkları ve % 7,5 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Sonuçlara göre öğretmenlerin bu madde için olumlu görüş belirttikleri ortaya çıkmaktadır.

2005 Dil Anlatım Dersi Programı kapsamı öğrenciler için anlamlı mı? alt amacına yönelik olarak hazırlanmış 2 anket maddesini tek tek ele alalım:

“Programın kapsamı öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.” maddesine öğretmenlerin %30,1 oranında katıldıkları, % 53,8 oranında kısmen katıldıkları ve % 16,3 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Sonuçlara göre, öğretmenlerin “kısmen katılıyorum” seçeneğinde yoğunlaştıkları görülmektedir.

“Programın içeriğini oluşturan konular günlük yaşamla ilişkilendirilebilmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 51,3 oranında katıldıkları, % 45 oranında kısmen katıldıkları ve % 3,8 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin programın içeriğini oluşturan konuların günlük yaşamla ilişkilendirilebileceği konusunda olumlu görüşe sahip oldukları ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlerin Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının kapsamına ilişkin 9 maddenin 7’sine büyük oranda katıldıkları tespit edilmiştir.

En düşük katılımın “Programın kapsamı öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.” maddesine %30,1 olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu maddede öğretmenlerin “kısmen katılıyorum” seçeneğinde yoğunlaştıkları(% 53,8) tespit edilmiştir.

Kapsamla ilgili olarak “Hiç katılmıyorum” seçeneğinin en yüksek oranı % 31,3 ile “Programın içeriğini oluşturan konular sınıflara göre dengeli olarak dağıtılmıştır.” maddesidir.

4. Ankette Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının değerlendirilmesine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla sorulmuş olan sorulara verilen cevapları incelediğimizde ;

“Program öğrencilerde yaratıcı ve eleştireci düşünme yeteneğini geliştirici niteliktedir.” maddesine % 57,5 oranında katıldıkları, % 32,5 oranında kısmen katıldıkları ve % 10 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir.

“Program, öğrencide Dil Anlatım Dersine karşı olumlu bir tutum geliştirecek niteliktedir.” maddesine %50,1 oranında katıldıkları, % 35 oranında kısmen katıldıkları ve % 15 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir.

“Program, öğrencide duyma düşünme, algılama, sentez yapma ve duygu ve düşüncelerini ifade etme becerisini geliştirebilecek niteliktedir.” maddesine %51,3 oranında katıldıkları, % 38,8 oranında kısmen katıldıkları ve % 10 oranında katılmadıkları tespit edilmiştir.

Bu 3 maddeye yüksek oranda katılımın olmadığı genelde maddelere %50 civarının üstünde katılım sağlandığı görülmektedir. Öğretmenlerin bu maddelere % 30 civarlarında da kısmen katıldıkları ortaya çıkmaktadır. Bunu programın yeni olmasına, uygulamada daha ikinci yılı olmasına bağlayabiliriz.

5. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının kapsamı ile genel ve özel hedeflerinin değerlendirilmesi hususunda görüşleri cinsiyete, eğitim düzeyine ve kıdeme göre değişmekte midir? Alt amacına göre sonuçları değerlendirirsek:

a) Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin Dil Anlatım Dersinin hedefleri, kapsamı ve değerlendirmesine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olmadığı yapılan t-testi sonuçlarından anlaşılmaktadır. Ankete katılan 40 kadın öğretmen ve 40 erkek öğretmenin verdikleri yanıtların ortalamalarına bakıldığında, “Programın hedefleri, kendi aralarında kazandırılmak istenen özelliklerin birbirleriyle çelişmeyeceği bir tutarıktır.” maddesine ilişkin görüşlerin ortalaması; kadınlar $\bar{X} = 3,10$, erkekler $\bar{X} = 3,02$, “Program kendi özelliklerine uygun genel amaçlar içerir.” maddesine ilişkin görüşlerin ortalaması; kadınlar $\bar{X} = 3,22$, erkekler $\bar{X} = 3,17$ ile yüksek düzeyde katıldıkları görülmektedir.

Bu maddeler içerisinde erkek ve kadınların en düşük oranda katılımları “Programdaki hedefler öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygundur.” maddesine ilişkin görüşlerin ortalaması; kadınlar $\bar{X} = 1,97$ erkekler $\bar{X} = 2,22$ olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının hedefleri, kapsamı ve değerlendirilmesine ilişkin ortalamaları ile cinsiyetleri arasında farklılığın olmamasında Dil Anlatım Dersinin işlenişine ve uygulamalarına yönelik aynı düşünceye sahip olmalarından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

b) Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Dil Anlatım Dersinin hedefleri, kapsamı ve değerlendirmesine ilişkin görüşleri ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı yapılan t-testi sonuçlarından anlaşılmaktadır. Tablo 6’da ankete katılan 70 lisans mezunu, ve 10 yüksek lisans mezunu öğretmenler verdikleri yanıtların ortalamalarına bakıldığında, “Programın hedefleri, kendi aralarında kazandırılmak istenen özelliklerin birbirleriyle çelişmeyeceği bir tutarıktadır.” maddesine ilişkin görüşlerinin ortalaması; lisans mezunları $\bar{X} = 3,02$, yüksek lisans mezunları $\bar{X} = 3,30$ ile en yüksek katılımın olduğu görülmektedir.

Bu maddeler içinde lisans ve yüksek lisans mezunları olan öğretmenlerin en düşük oranda katılımları. “Programın içeriğini oluşturan konular sınıflara göre dengeli olarak dağıtılmıştır.” maddesine ilişkin görüşlerin ortalaması lisans mezunu

$\bar{X} = 2,21$, Yüksek lisans mezunu $\bar{X} = 1,90$ ‘dır.

Lisans ve yüksek lisans mezunu öğretmenlerin Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının hedefleri ve kapsamının değerlendirilmesine ilişkin ortalamaları ile eğitim düzeyleri arasındaki farklılığın olmamasında dersin işleniş ve uygulanması konusunda aynı yolu izledikleri söylenebilir.

c) Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının hedeflerinin ve kapsamının değerlendirilmesine ilişkin görüşleri ile mesleki kıdemleri arasındaki ilişki one-way ANOVA testi yapılarak incelenmiş ve elde edilen bulgular her madde için ayrı olarak tablolandırılmış ve yorumlanmıştır. Buna göre:

1) “Programın hedefleri kazandırılacak davranışları içermektedir.” ifadesini taşıyan 1. maddeye ait ortalamaların; 20 yıl üstü öğretmenlerin $\bar{X} = 3,15$, ile yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. En düşük ortalamanın ise 0–5 yıl $\bar{X} = 2,40$ olduğu görülmektedir. Bu maddeye katılımın en düşük düzeyde 0–5 yıl kıdeme sahip öğretmenlere ait olması öğretmenlik mesleğindeki deneyimlerinin az olmasına bağlanabilir. Öğretmenlerin Madde 1’ e ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

2) “Programın hedefleri, kendi aralarında kazandırılmak istenen özelliklerin birbirleriyle çelişmeyeceği bir tutarıktadır.” ifadesini içeren 2. maddeye ait ortalamaların 20 yıl üstü öğretmenlerin $\bar{X} = 3,26$, ile yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. En düşük ortalamanın ise 6-10 yıl $\bar{X} = 2,90$ olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin Madde 2’ ye ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

3) “Programın hedefleri toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygundur” ifadesini içeren 3. maddeye ait ortalamaların hepsinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 3’ e ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

4) “Programın hedefleri öğrenci ihtiyaçlarına uygundur.” ifadesini içeren 4. maddeye ait ortalamaların bütün kıdemlere göre orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 4’ e ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

5) “Program kendi özelliklerine uygun genel amaçlar içerir.” ifadesini içeren 5. maddeye ait ortalamaların hepsinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 5’ e ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

6) “Programdaki hedefler gerçekleştirilecek niteliktedir.” ifadesini içeren 6. maddeye ait ortalamaların; 0-5 yıl $\bar{X} = 3,00$, ile yüksek düzeyde diğer kıdemlere ait ortalamaların ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 6’ ya ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

7) “Programda öğrencilere kazandırılacak davranışlar açıkça ifade edilmiştir.” ifadesini içeren 7. maddeye ait ortalamaların hepsinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 7’ ye ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

8) “Programdaki hedefler öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygundur.” ifadesini içeren 8. maddeye ait ortalamaların; 6–10 yıl $\bar{X} = 1,95$ ile düşük düzeyde olduğu diğer kıdemlere ait ortalamaların ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 8’ e ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

9) “Programın kapsamı programın hedefleri ile tutarlıdır.” ifadesini içeren 9. maddeye ait ortalamaların; 0-5 yıl ile 11-15 yıl $\bar{X} = 3,00$, ile yüksek düzeyde olduğu diğer kıdemlere ait ortalamaların ise orta düzeyde

tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 9' a ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

10) "Programda yer alan bilgiler konu alanındaki temel bilgileri içerecek özellik ve öneme sahiptir."ifadesini içeren 10. maddeye ait ortalamaların hepsinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 10' a ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

11) Tabloya göre "Programda yer alan bilgiler görece olarak kalıcılığa sahip ve dayanıklıdır." ifadesini içeren 11. maddeye ait ortalamaların; 0-5 yıl $\bar{X} = 1,80$ ile düşük düzeyde olduğu, 11-15yıl $\bar{X} = 3,05$ ile yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Diğer kıdemlere ait ortalamaların orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin Madde 11' e ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olduğu ($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır. Bunun 0-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin öğretmenlikte tecrübe sahibi olmamalarına bağlıyabiliriz.

12) "Programda yer alan bilgiler çağdaş, bilimsel bilgileri yansıtacak kapsam ve geçerliktedir."ifadesini içeren 12. maddeye ait ortalamaların; 16-20 yıl $\bar{X} = 3,20$ ile yüksek düzeyde olduğu, diğer kıdemlere ait ortalamaların ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 12' ye ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

13) "Programın kapsamı öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur."ifadesini içeren 13. maddeye ait kıdem ortalamaların hepsinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 13' e ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

14) "Programın içeriğini oluşturan konular günlük yaşamla ilişkilendirilebilmektedir."ifadesini içeren 14. maddeye ait kıdem ortalamaların hepsinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 14' e ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

15) "Kapsamda yer alan bilgiler yakından uzağa, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene giden bir yolla ele alınmıştır." ifadesini içeren 15. maddeye ait kıdem ortalamaların hepsinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 15' e ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

16) "Programın içeriğini oluşturan konular sınıflara göre dengeli olarak dağıtılmıştır." ifadesini içeren 16. maddeye ait ortalamaların; 11-15yıl $\bar{X} = 1,68$ ile düşük düzeyde olduğu , diğer kıdemlere ait ortalamaların ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 16' ya ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

17) "Programın kapsamında yer alan konular geçmişte öğretilenleri desteklemektedir." ifadesini içeren 17. maddeye ait ortalamaların; 0-5 yıl $\bar{X} = 3,20$, 11-15yıl $\bar{X} = 3,05$, 16-20 yıl $\bar{X} = 3,10$ ile yüksek düzeyde olduğu, 6-10 yıl $\bar{X} = 2,59$, 20 yıl üstü $\bar{X} = 2,73$ ile orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Madde 17' ye ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

18) "Program öğrencilerde yaratıcı ve eleştireci düşünme yeteneğini geliştirici niteliktedir." ifadesini içeren 18. maddeye ait ortalamaların; 11-15yıl $\bar{X} = 3,00$ ile yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Diğer kıdemlere ait ortalamaların ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin Madde 18' e ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

19) "Program, öğrencide Dil Anlatım Dersine karşı olumlu bir tutum geliştirecek niteliktedir." ifadesini içeren 19. maddeye ait kıdem ortalamaların hepsinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin Madde 19' a ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

20) "Program, öğrencide duyma düşünme, algılama, sentez yapma ve duyu ve düşüncelerini ifade etme becerisini geliştirebilecek niteliktedir." ifadesini içeren 20. maddeye ait kıdem ortalamaların hepsinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin Madde 20' ye ait ortalamaları ile kıdemleri arasında anlamlı bir fark olmadığı($P > 0,005$) ortaya çıkmıştır.

Bu sonuçlara göre öğretmenlerin Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının hedefleri ve kapsamının değerlendirilmesine ilişkin anket maddelerine ait görüşleri ile kıdemleri arasında 11. madde hariç anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

Öneriler

Bu başlık altında araştırmanın bulguları çerçevesinde uygulayıcılara ve benzer konularda araştırma yapmayı düşünen araştırmacılara aşağıdaki öneriler sunulabilir.

1. Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının Hedeflerinin toplumun ve öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğu konusunda bir araştırma daha yapılarak program yeniden gözden geçirilmelidir. Çünkü öğretmenlerin programın hedeflerinin toplumun ve öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçları konusundaki görüşleri "kısmen katılıyorum" seçeneğinde yoğunlaşmıştır.

2. Dil Anlatım Dersi Öğretim Programının içeriğini oluşturan konuların sınıflara göre dağılımının dengeli olarak yapılması için program yeniden gözden geçirilmelidir. Çünkü öğretmenler programın içeriğini oluşturan konuların sınıflara göre dağılımının dengeli olarak yapılmadığı konusunda yoğunlaşmışlardır.

3. Öğretmenlerin hizmet içi eğitime alınarak programa daha hâkim olmaları sağlanmalıdır. Bu kurslarda programı uygulayan kişiler olarak öğretmenlerin gözlem ve görüşleri dikkate alınmalıdır.

4. Öğretim programı çağdaş ve bilimsel ölçülere göre hazırlansa da uygulamada etkinliğini belirlemek için programın değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Bilim ve teknikteki gelişmelerin, kültürel değişimin sonucu olarak eğitim programının geliştirilmesi gerekir. Bunun için eğitim programının aksaklık ve eksikliklerinin belirlenmesinde program geliştirme uzmanlarının, akademisyenlerin öğretmenlerin, velilerin, öğrencilerin görüşlerinin alınması gerekir. Programın uygulayıcısı olan öğretmenlerden programın hedefleri ve kapsamı dışında uygulama ve değerlendirme konusunda da anket ve görüşme teknikleri ile veriler elde edilmelidir.

Dostane kelimesi yerine *arkadaşça*

Realizm kelimesi yerine *gerçekçilik*

Haller kelimesi yerine *durumlar*

Kalbim kelimesi yerine *yüreğim*

Kontrolü kelimesi yerine *denetlemeyi*

Show kelimesi yerine *gösteri*

Şarj kelimesi yerine *dolum*

Blander kelimesi yerine *karıştırıcı* kullanılabilir.

Aslında Türk dilinde çok fazla yabancı kelime olmasına rağmen bu kelimelerin birçoğunun Türkçe karşılığı vardır. Türk dilinin bir parçası haline gelmiş ve henüz Türkçede karşılığı olmayan bazı kelimeler için ise şimdilik yapacak bir şey yoktur. Dilin kurallarına uygun yeni kelimeler oluşturulup halk tarafından kabul edilinceye kadar eksi ve artılarıyla bu kelimeler dilimizde misafir olarak kalacaklardır.

Bununla birlikte Türkçeleşmiş bazı yabancı kelimelerin dilimizden çıkarılıp atılması mümkün değildir. Çünkü Türk dili ve edebiyatı tarihi boyunca söz konusu bu kelimeler -Türkçe karşılıklarıyla- beraber asırlarca kullanılagelmişlerdir.

Kaynaklar

Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu TDK yayınları Ankara 2008

Nişanyan, Sevan Sözlerin Soyağacı Adam Yayınları, İstanbul 2007

Sarı, Mustafa Türkçenin Batı Dilleriyle İlişkisi, TDK yayınları Ankara 2008

Ergin, Muharrem Üniversiteler İçin Türk Dili, Bayrak Yayınları İstanbul 1997